NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geſchreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik geſproken, zoo gelooven wij ook, daarom ſpreken wij ook.
2 Cor. IV: 13.

ERFZONDE EN WEDERGEBOORTE.

Wij trachtten het in dit Blad meer dan eenmaal te doen opmerken, de waarheden der Heilige Schrift, de waarheden des heiligen algemeenen Christelijken geloofs, terwijl zij over alles dat in en om ons is het helderst licht verſpreiden, zijn en blijven, in zich zelve beſchouwd, verborgenheden. Niet om ons het wezen zelve der dingen, het onbegrijplijke Gods ên onzes zelven begrijpelijk te maken, is ons het woord der Openbaring gegeven, maar juist integendeel om de onderſcheidene verſchijnſelen van de geestelijke en zedelijke zoo wel als zichtbare wereld tot één wel zamenhangend geheel te brengen, waarvan evenwel de duistere zijde des te ondoordringbaarder wordt, naarmate de lichtzijde voor het geloof klaarder en overtuigender is. Daarom dan ook zijn de waarheden, van God en Zijn Woord geopenbaard, voorwerpen van geloofs-, en niet van verſtandsbevatting, gelijk ook het Evangelie zelve niet ſlechts *een reuk des levens ten leven*, maar ook *een reuk des doods ten dood* moet zijn; het is *bedekt in de genen die verloren gaan*, het is in *de genen die gelooven*, *een licht hetwelk God gezegd heeft dat in de duisternisſe ſchijnen zoude* (1).

Het is dat Evangelie van Oud- en Nieuw-Testament, dat is, de van God ingegeven Schrift, die ons van God en Zijn driemaal heilig beſtaan, van den mensch en zijne oorſpronkelijke heerlijkheid, begane zonde, verdiende ellende, en eenig wezenlijk herſtel tot zaligheid en heiligheid, leert. Doch die leer, terwijl zij aan den eenen kant den ſleutel oplevert voor de diepſte geheimen van het menschlijk hart, en voor geheel de geſchiedenis van menschheid, wereld en toekomst, laat te gelijk aan den anderen kant duisterheden over, waaraan de wijsheid der wereld zich ergert, offſchoon de verwerping dier leer de duisterheden niet wegvallen doet, maar veelmeer honderdvoudig verzwaart. Het worde dan bij ieder vernieuwde beſchouwing van de geopenbaarde waarheden ſteeds herdacht! de vraag is niet, *wat zegt of vat er onze bekrompene, onze verdorvene rede van?* maar *wat ſtaat er geſchreven?* en hoedanig is de uitkomst, de zamenhang, het geheel der onderſcheidene uitſpraken van Gods eenig en eeuwig onfeilbaar Woord omtrent ieder onderwerp, tot welks onderzoek en geloofskennis wij geroepen zijn.

Twee vragen ſtellen wij ons aan deze plaatſe voor: 1°. Is onze echt-Gereformeerde, Protestantſche, aloud-Catholijke leer der *erfzonde* eene leer van God of een ſtelſel van menſchen? met andere woorden: *Wat leert de Heilige Schrift van die zonde, waarin wij belijden geboren en ontfangen te zijn, van de grond-oorzaak van aller menſchen zondeſchuld, en hare ſtraf, den dood?* en in verband hiermede, 2°. *Wat leert de Schrift van de Wedergeboorte, als den eenigen van God verordineerden weg van herſtel?*

De algemeene, algeheele, allervolſtrektſte ſchuldigheid en zondeſtaat, en daaruit voortſpruitende ſterfelijkheid en verdoemelijkheid van geheel het menschdom, van een iegelijk mensch, gelijk hij van nature thands beſtaat, is eene leer zoo eenſtemmig en duidelijk in de Schriften, van Geneſis af tot Openbaring, herhaaldelijk verkondigd en overal onderſteld, als zij, niettegenſtaande hare veelſoortige blijkbaarheid, door 's menſchen hoogmoed en natuurlijke blindheid wordt tegengeſproken, ontzenuwd, of verdraaid. De beſchrijving die b. v. de Apostel Paulus in den Brief aan de Romeinen (Hoofdſt. I, II, III.) van den mensch geeft, zoo als hij voor het aangezichte Gods in zich zelven en van nature beſtaat, is door geene uitvluchten van bloot tijdelijke of plaatſelijke toe-

(1) 2 Cor. IV. v. 4, 6.

pasſelijkheid weg te redeneeren. Van Joden en Heidenen, dat is, van *alle menſchen* (een derde ſoort toch kent de Schrift niet onder de menſchen, gerekend volgens hunne afſtamming en godsdienst) wordt het, ten grondſlag van geheel de leere des heils in Christus, op de nadrukkelijkſte wijze tot in de bijzonderheden verklaard en uitgeroepen: *De toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menſchen* (Rom. I. v. 18); ongerechtigheid der Heidenen: *als die de heerlijkheid des onveranderlijken Gods veranderd hebben in de gelijkenis eens beelds van een verderflijk mensch* enz. (v. 23), *de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen*, (v. 25), *vervuld zijnde met alle ongerechtigheid* enz. (v. 29—32); ongerechtigheid der Joden: *als die zelve de dingen doen, die zij in andere veroordeelen*, *en den rijkdom van Gods goedertierenheid en verdraagzaamheid en lankmoedigheid verachten* enz. (II. v. 1 en volg.); waaruit dan eindelijk deze ſlotſom wordt opgemaakt: *Wij hebben te voren beſchuldigd beide Joden en Grieken dat zij alle onder de zonde zijn, gelijk geſchreven is, Daar is niemand rechtvaardig, ook niet één.*

Wat zullen wij tegen zulke allerſtelligſte uitſpraken inbrengen? Dat zij alleen te verſtaan zijn van de Joden van Davids leeftijd? van de menſchen van Paulus eeuw? Kan iemand het wel in ernst beweeren, dat zoodanig de meening des Geestes geweest zoude zijn bij de herhaalde beſchrijving eener ellende, tot welker wegneming geen plaatſelijk of tijdelijk, maar een *eeuwig Evangelium* verkondigd werd? Kan iemand in oprechtheid beweeren, dat de mensch als mensch, dat de menschheid hetzij in haar geheel, of individueel beſchouwd, anders geworden is zedert de uitſpraken, die wij hier voor oogen hebben? dat thands niet meer *het bedenken des vleeſches vijandſchap is tegen God!* dat thands niet meer de mensch *van nature* (φύσει) *een kind des toorns is*, dood in de zonden, tot dat God, die rijk is in barmhartigheid, hem levendig make en door genade behoude (Eph. II. v. 3—5)? Of is de uitſpraak, gelijk sommigen ſchijnen te willen, althands niet meer toepasſelijk op die genen, die onder het Evangelie leven, al is het ook dat zij zonder en buiten en tegen dat Evangelie leven? Of zijn er uitzonderingen? Zijn er onder onherborene Heidenen, Joden, genaamde Christenen, dezulken voorhanden, die uit hoofde hunner deugden en vrijheid van openbaar kenlijke uitſpattingen, gezegd kunnen worden, dat zij voor God *niet* verdoemelijk zijn? *Wij weten*, zegt de Apostel, *dat de Wet*, van welker oordeel de beſlisſing van alle vraag over wezenlijke voor God geldende gerechtigheid afhangt, *wij weten* dat *de Wet geestelijk is*, en deze geestelijke wet (dus niet bloot Joodſche ceremonie-wet, maar eeuwig geldende Goddelijke zedewet) oordeelt niet ſlechts het uitwendig, burgerlijk, maatſchappelijk, voor menſchen openbaar gedrag, handel en wandel, maar de binnenſte gedachten. Naar die wet is de *begeerlijkheid* zelve alreeds zonde (Rom. VII. v. 7. Matth. V. v. 28); *Van een iegelijk ijdel woord eischt zij rekenſchap.*

Laat ons dan de Schrift niet verdraaien! Hetgene zij van Jood en Heiden in hunnen natuurlijken ſtaat verklaart, dat verklaart zij van alle menſchen, hoofd voor hoofd: *Geen vleesch wordt gerechtvaardigd uit de werken der wet voor God. Want door de wet is de kennis der zonde* (Rom. III. v. 20). *Wij weten*, zegt Johannes, *dat de geheele wereld* (ὁ κόσμος ὅλος) *ligt in het booze.* 1 Joh. V. v. 19.

En van waar deze algemeene zondigheid en verdoemelijkheid der wereld, dat is, der ganſche menschheid zonder onderſcheid of uitzondering, zoo ver zij buiten Christus is? Is het een gevolg blootelijk van een iegelijks perſoonlijke keus van het kwade boven het goede, van de zinnelijkheid boven het hemelſche? Dit te ſtellen, is het gewrocht voor de oorzaak nemen; de ware oorzaak ligt dieper. De Schrift leidt 's menſchen toeſtand van zonde en zondeſchuld af van zijne *geboorte*. *In ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde ontfangen*, roept David in den boet-pſalm uit, niet om de gruwelijke zonde perſoonlijk door hem bedreven, te bedekken (dat zij verre!), maar om die in haren eerſten en wezenlijkſten grond en bron en oorſprong bij God aan te klagen, te belijden, ter zuivering als met ysop, ter reiniging als door uitbranding voor Hem neder te werpen. *Wat uit vleesch is, is vleesch*, zegt de Heere Jeſus ter zelfder tijd, als Hij verklaart, dat *niemand het koninkrijk Gods zal zien, ten zij dat hij wedergeboren zij uit water en geest.* Joh. III. v. 3 en 5.

En dit verderf, die ongerechtigheid, deze ſchuld allen menſchen van nature uit kracht van geboorte en ontfangenis aanklevende en eigen, noemt nu de belijdenis onzer Christelijke Kerken *erfzonde.* Niet dat de mensch (het zij verre!) zondig, of anders dan heilig en rechtvaardig uit de handen zijns Formeerders kwam. Maar tusſchen 's menſchen ſchepping en het over hem uitgeſproken doodvonnis heeft eene ontzettende gebeurtenis plaats gehad. Hij was ongehoorzaam, en overtrad, en viel alzoo af. *Door éénen mensch* (zegt de Apostel Rom. V. v. 12) *is de zonde in de wereld ingekomen en door de zonde de dood: en alzoo is de dood tot alle menſchen doorgegaan, in welken allen gezondigd hebben* (1). Zoo was dan de dood den mensch naar zijne ſchepping niet eigen, maar hij is INGEKOMEN door de zonde (hij is *de bezoldiging der zonde*, Hoofdſt. VI. v. 23), en die zonde, *door éénen mensch. Door de misdaad van éénen zijn vele geſtorven*, (Hoofdſt. V. v. 15); *door de misdaad van éénen heeft de dood geheerscht door dien éénen*

---

(1) Gaarne worde het erkend, dat de Griekſche uitdrukking ἐφ᾽ ᾧ beter door *omdat* dan *in welken* wordt overgebracht, (men zie Calvyn op deze plaats); doch ook dit niet tot eenige vermindering, maar veeleer verſterking van de bewijskracht der geheele plaats. Immers de Apostel redeneert op deze wijze: *de dood is alzoo* (dat is, door de zonde van éénen mensch) *tot alle menſchen* DOORGEGAAN (διῆλθεν), OMDAT *alle gezondigd hebben.* Hoe nu hebben zij *alle* gezondigd? niet alleen in eigen perſoon, maar gelijk uit v. 15, 17, 19 blijkt *door dien éénen, Adam, in welken zij allen ook ſterven.* Waar geene zonde voorafging, daar is, volgens de Schrift, geen dood. Nu, de dood komt over *alle* menſchen, over kinderen zelfs, die nog in eigen perſoon niet konden zonde bedrijven. Zij hebben dus *alle* gezondigd in hem, in welken zij *alle* ſterven.

(v. 17); *door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch zijn vele tot zondaars gesteld geworden* (v. 19).

Lezen wij nu bij het licht dezer Apostolische, dat is, van God zelven afkomstige verklaring het even onfeilbaar woord des historieverhaals in Genesis; wat vinden wij? De schepping van den mensch naar den beelde Gods en naar Zijne gelijkenis; den dood hem niet oorspronkelijk eigen of toegedacht, maar bedreigd in het geval der gebodsovertreding; de zonde begaan; het vonnis des doods over den mensch uitgesproken; en straks — dood en doodslag onder Adams kinderen, en Seth (Gen. V. v. 3) door Adam gewonnen naar *zijne* (Adams, en niet meer Gods) *gelijkenis*, in tegenoverstelling van Adams oorspronkelijk bestaan naar die van God.

Doch juist deze tegenoverstelling ontkennen ons zommigen, die de leere der eerste- en erfelijk overgeplante zonde loochenen (1). Adam, dus zegt men van die zijde, was naar Gods beeld geschapen, Adams kinderen naar het zijne geboren, dus ook zij naar het beeld van God. Om nu niet te spreken van het zeer wezenlijke onderscheid dat de zamenvoeging met *geschapen* of *geboren* worden in deze uitdrukking te weeg brengt; wat leert ons de zamenhang van het verhaal? Even te voren (Gen. IV.) had Caïn zich betoond te zijn uit hem, die door Jesus Christus genoemd wordt *een menschenmoorder van den beginne.* Was dat het beeld van God, of dat van den gevallenen Adam? Straks daarop (Gen. V.) wedergalmt door alle de aartsvaderlijke geslachten tot op den zondvloed dat ontzettende woord: *en hij stierf!* Zij stierven; want zij hadden gezondigd. Was dat het beeld en de gelijkenis van God? of was het van den mensch, zoo als God hem naar Zijn beeld geschapen had, dat *de* HEERE *zag de boosheid zich vermenigvuldigen op de aarde, en dat het gedichtsel zijns herten ten allen dage boos was, en dat het Hem berouwde en aan Zijn herte smerte, dat Hij den mensch gemaakt had* (Gen. V. v. 5 en 6)? Dat de mensch nog na den val gezegd wordt: *naar Gods beeld gemaakt te zijn, Gods geslachte* te zijn (Gen. IX. v. 6. Hand. XVII. v. 9. Jac. II. v. 9), is *ten eerste*, alleen de vermelding en herinnering van een historisch feit, dat den mensch dat beeld daarom juist niet toekent in zijnen tegenwoordigen staat; doch ook *ten tweede*, bestemde 's menschen oorspronkelijke schepping niet slechts zijn zedelijk, maar ook zijn natuurlijk bestaan; de mensch derhalve bleef ook na den val als mensch een wezen niet van andere afkomst en aanleg als of Engel of dier, als zoodanig ook door Christus herstelbaar, en *in dien zin* nog onderscheidene voorrechten, of liever (gelijk het onze Nederlandsche Belijdenis Art. XIV uitdrukt) *eenige kleine overblijfselen* behoudende. Doch neemt dit alles iets weg van het kenmerkende des onderscheids tusschen de schepping Adams naar Gods beeld, en de geboorte van Adams geslachten naar het zijne (1)? Neemt dit alles iets weg van die waarheid, dat de mensch door de eerste en oorspronkelijke zonde, het beeld Gods, voor zoo verre dat bij zijne schepping *in heiligheid en gerechtigheid* bestond, verloor, en geestelijk dood werd, om alleen door en in Christus weder te kunnen levendig gemaakt worden?

Vraagt iemand van hoedanigen aart het verband is tusschen de zonde en de schuld van Adam, en die van alle de uit hem geborene, in Hem gerekende menschheid? De Schrift verklaart ons dat verband door die overal aanwezige, overal ondersteld éénheid der geslachten met hunnen wortel en stamvader, waaraan ook de natuur zelve, het menschelijk zelfgevoel, de grondwetten der menschelijke maatschappij, de wetenschap van rechts-, van ziels-, en lichaamskunde getuigenis geven, mitsgaders de opmerking van de Goddelijke regering in de geschiedenis aller volkeren en geslachten der aarde. De gantsche menschheid toch is slechts één geslacht, één machtig vermenigvuldigd en uitgebreid huisgezin, ja niet anders dan de uitbreiding van het eerste menschelijk *individu*. De boom met alle zijne takken en vruchten is niet dan de ontwikkeling van ééne kern. Het geslacht wordt met den stamvader eenzelvig gerekend. Oorsprong en afstamming kenmerken zich in eenheid en erflijkheid van rechten, van lichaamlijke, van zedelijke, van allerlei hoedanigheden. *Uit éénen bloede schiep God het gantsche menschelijk geslacht;* dat geslacht werd in zijnen wortel alreede door de zonde bedorven, eene zonde, waaraan het zints zoo wezenlijk deel heeft, als aan het bestaan zelve van hem, uit wien het sproot (2). Men neme (indien het mogelijk zij!) de erfzonde uit het getuigenis der heilige Schriften weg! Zij blijft, eenmaal genoemd geworden, zich den onderzoeker in ziels- en lichaams- en rechts- en geschiedkunde overal voorstellen als de eenige sleutel, die van de anders onverklaarbaarste verschijnselen rede geeft. De Schrift alleen intusschen leert

(1) De *Godgeleerde Bijdragen*, b. v., die in de bestrijding van dergelijke hoofdartikelen der Gereformeerde, der Christelijke Godsdienst, veelal zich toeleggen op het wegredeneeren van deze en gene afzonderlijke bewijsplaatsen, die men van de zijde der rechtzinnigen pleegt aan te voeren. Een vrij bedriegelijke wijze van geschil voeren, waar niet eerst *uit het geheel* van Gods Woord de al of niet gegrondheid der leer, waarover de vraag is, bewezen is. Immers wij nemen wel niet op ons de verdediging van elke en een iegelijke aanhaling of aanwending van schriftuurplaatsen door de rechtgevoelenden oudtijds of nog heden ten dage tot staving der waarheden voor afdoende gehouden. Wat lijdt er de waarheid bij, indien men al eens deze of gene bewijsplaats voor eene beter gegronde uitlegging opgeeft? De grondwaarheden steunen niet alleen op deze of gene afzonderlijke texten (schoon ook op dezen), maar op het getuigenis van geheel het Woord der Goddelijke Openbaring in zijnen zamenhang en onderlinge ondersteuning. Om niet te zeggen, dat de nieuwerwetsche Godgeleerdheid ten meeste veel te vroeg triumf roept over het kwalijk toepassen van zommige schriftuurplaatsen, bij de ouden tot staving der waarheden gebruikelijk. De ontwikkeling der *nieuwste* Godgeleerdheid in Duitschland en elders in deze dagen, waarop wij meermalen reeds in dit Blad wezen, maakte *Baco's* bekend zeggen ook op de schriftuitlegging toepasselijk: *Een weinig voortgang in dat vak verwijdert van de rechtzinnigheid; een meerder en wezenlijker voortgang brengt tot dezelve terug.*

(1) Men kan hier vergelijken het aangemerkte op Hand. XVII. v. 9. in Mr. I. DA COSTA's *Voorlezingen over de Handelingen der Apostelen*, D. III. bl. 55 en 56.

(2) *Zoodanig als de mensch geweest is na den val*, zegt het Artikel der Dordrechtsche Leerregelen over de Erfzonde (Hoofdst. 3 en 4. Art. II.) *zoodanige kinderen, heeft hij ook voortgebracht; namelijk hij verdorven zijnde, verdorvene; alzoo dat de verdorvenheid na Gods rechtvaardig oordeel van Adam op alle zijne nakomelingen (uitgenomen alleen Christus) gekomen is, niet door navolging gelijk eertijds de Pelagianen gedreven hebben, maar door voortplanting der verdorvene natuur.*

ons hare ware gefchiedenis en oorfprong kennen; en befchouwt haar voorts niet bloot wetenfchappelijk, maar praktikaal in verband met de leere Gods, van wet en genade, toorn en verzoening, gerechtigheid en vergeving; en bepaaldelijk met die der *wedergeboorte*.

Tegenover toch de geboorte van alle menfchen als zondaren uit zondaren, als kinderen Adams, in hem gevallen, en met hem, als met hun gemeen Hoofd en Vader, eene zelfde zonde en fchuld des afvals van God deelachtig, ftaat in de Schrift eene wedergeboorte (1), eene geboorte uit water en Geest, eene geboorte uit God (2). *Het waarachtige licht* (Jefus Christus) *is gekomen in de wereld*, zegt Johannes (3), *en de wereld is door Hem gemaakt, en de wereld heeft Hem niet gekend. Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zoovele Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen name gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wille des vleefches, noch uit den wille des mans, maar uit God geboren zijn.* Door geen fchepfel, veelmin in zich zelve, weder geheel of ten deele herftelbaar, kan de mensch niet behouden worden voor de eeuwigheid, dan door die geheele vernieuwing, die de Schrift eene *nieuwe fchepping*, een *leven uit den dood*, noemt. Die vernieuwing gefchiedt door de overplanting van den zondigen mensch uit den wortel Adams op Dien, die zich noemt *den Wortel en het geflachte Davids*, Jefus Christus, de Zone Gods. Die vernieuwing wordt eene *geboorte uit God* genaamd, om dat het God de Vader is, die naar Zijnen wille uit onverganklijken zade door Zijn levend en eeuwigblijvend woord *wederbaart* (4); door de kracht dier wederbaring eerst worden wij kinderen Gods, omdat wij door haar in den Zoon ingeplant en ingelijfd worden, en *den Geest des Zoons* ontfangen, *die in onze harten roept: Abba, Vader.* Rom. VIII. v. 15. Gal. IV. v. 4.

Door *wedergeboorte* verftaan wij dan niet zoo zeer met zommige Godgeleerden dien voortgang en ontwikkeling van het reeds ontfangen geestelijke leven (5), welke de Schrift eerder als de vrucht en het kenmerk der wedergeboorte voorftelt; maar veeleer, even als in de natuur onze *geboorte*, is de *wedergeboorte* in het geestelijke de overgang zelve tot een nieuw geestelijk beftaan. *Wedergeboorte* is geen ftaat van voorbereiding maar een oogenbliklijke bewerking van geheel den inwendigen mensch; tusfchen *wedergeboren* en *onwedergeboren* is geen middenftaat. Doch niet ieder wedergeborene is zich dat oogenblik zoo ftellig bewust als b. v. een Paulus of de ftokbewaarder te Philippi. Meest blijkt het aanwezen der wedergeboorte voor dengenen zelven die haar deelachtig werd uit hare werkingen; en van deze is de eerfte en beflisfendfte voorzeker dat *geloof*, door hetwelk *wij gerechtvaardigd worden om niet, uit genade, door de verlosfing die in Christus Jefus is.* Doch op dit onderwerp hopen wij in het vervolg nog wel eens terug te komen. Thands moeten wij nog alleenlijk opmerken dat de uitfpraken der Heilige Schrift omtrent die *nieuwe fchepping* of *tweede geboorte* des menfchen ten duidelijkfte doen blijken, hetgeen wij meer dan eens in deze bladen betoogden, dat God niet uit kracht onzer eerfte fchepping ons een *Vader* genoemd wordt.

Met den naam, van *Vader* toch hoezeer ook hier en daar van het Goddelijk Wezen in den zin van *Eerfte oorzaak*, *Bron*, en *Gever* voorkomende (1), roepen evenwel geen bloote menfchen in de Schrift tot God, anders dan uit kracht eener Verbondsbetrekking, uit kracht eener nieuwe geboorte en der gemeenfchap met Christus. Maar ook aldus is het eigenlijk geen ander dan de Zoon van eeuwigheid, die tot en van den Vader zeggen kan: MIJN VADER! In onderfcheiding van dien *Eeniggeborenen*, van dien *eigenen* Zoon Gods, Jefus Christus, maar te gelijk door en in Hem als Middelaar en Hoofd Zijner verloste en verkregene Gemeente, roepen de geloovigen alle te zamen, als in één lichaam, één huisgezin vereenigd: *Vader!* ONZE *Vader!* en zijn zij kinderen door den Geest *der aanneminge tot kinderen*, welke benaming, als wij vroeger reeds opmerkten, het denkbeeld eener *natuurlijke* betrekking der menfchen tot God als Zijne *kinderen* uitfluit. Hij *neemt* ons in Christus tot kinderen *aan*; Hij maakt ons in Hem door eene nieuwe geboorte een *nieuw fchepfel*, opdat wij door de *grootfte en dierbaarfte beloften der Goddelijke nature deelachtig worden* (2 Pet. I. v. 4).

Zoo ftelt dan de H. Schrift deze beide: de geboorte van nature als zondaars, en de wedergeboorte tot gerechtigheid, heiligheid, en heerlijkheid, tegen elkander over als een zijn *in Adam*, en een zijn in *Christus*. In Adam toch, aller menfchen Stamvader en Hoofd van nature, in welken wij allen begrepen waren (gelijk Levi in de lendenen Abrahams, Heb. VII. v. 9 en 10) ontfingen wij alle het menfchelijk beftaan; zondigden, en ftierven weg. In

---

(1) *Παλιγγενεσία, ἀναγέννησις.* Tit. III. v. 5. 1 Pet. I. v. 3.
(2) Joh. III. v. 5. I. v. 13.
(3) Joh. I. v. 10—14.
(4) 1 Pet. I. v. 23. Jac. I. v. 18.
(5) Bij velen onzer Hervormers, bij name Calvyn, ook in onze Nederlandfche geloofsbelijdenis, wordt het woord *wedergeboorte*, in dien ruimer zin gebezigd. Dit heeft wel eens tot misvatting aanleiding gegeven, als of op die wijze de *wedergeboorte* eerder de ontwikkeling van het reeds beftaande, dan de *wording* van iets geheel nieuws in den mensch ware. Doch dat dit de meening dier Godzalige fchrijvers niet geweest is, blijkt genoeg uit den zamenhang van geheel hunne Godsdienst en Godgeleerdheid. Het verfchil beftaat *hier* alleen in de keuze van het woord. Om datgene aan te duiden, wat de Schrift door *wedergeboorte* verftaat, gebruiken zij (b. v. Calvyn in zijne *Inftitutio*) even fchriftmatig het woord *roeping* (Rom. VIII. v. 30. 1 Pet. II. v. 9.). Men vergelijke voorts BRAKELS *Redelijke Godsdienst*, Hoofdft. XXXI. (*over de Wedergeboorte*) en het altijd voortreflijke werk van WITSIUS, *Oeconomia foederum Dei.* Lib. III. Cap. VI. *de regeneratione*, alwaar hij onder anderen ook dit zegt: *Si ad primum vitae principium attendamus, dubitandum non est quin regeneratio fiat in momento. Tranfitus enim a morte ad vitam moras non patitur. Eo momento, quo quis incipit vivere, regignitur.*

(1) Zoo b. v. *Vader der lichten*, *der geesten*, *der barmhertigheden*, (Jac. I. v. 17. Hebr. XII. v. 9. 2 Cor. I. v. 3). Doch dit neemt niets weg van die hoog dierbare waarheid, dat God evenmin Zijn naam en beftaan als *Vader* heeft uit kracht van eene betrekking tot fchepfelen, als de *Zoon* Zijn Zoonfchap uit kracht eerst Zijner geboorte naar den vleefche uit menfchen. Eene geheel andere kracht ligt er in die *abfolute* uitdrukkingen zelve: DE *Vader*, DE *Zoon*, DE *Zoon* DES *Vaders*; enz.

Christus is op nieuw het leven. *De eerſte mensch Adam is geworden tot eene levendige ziel: de laatſte Adam tot een levendigmakenden geest. De eerſte mensch is uit de aarde, aardsch: de tweede mensch is de Heere uit den hemel.* Welgelukzalig zijn zij, *die, gelijkerwijs zij het beeld des aardſchen gedragen hebben, alzoo ook het beeld des hemelſchen zullen dragen.* (1 Cor. XV. v. 45—49.) Amen.

GESCHIEDENIS VAN HET VADERLAND.

Mr. J. C. DE JONGE, *Geſchiedenis van het Nederlandſche Zeewezen.* Eerſte Deel. 's Gravenh. en Amſt. 1833. Tweede Deel, eerſte Stuk. Ald. 1835.

Voor twee jaren verſcheen van dit belangrijk werk het eerſte Deel, terwijl de *Nederlandſche Stemmen* nog niet beſtonden. Thans, nu hetzelve met het eerſte Stuk van een tweede Deel wordt voortgezet, achten wij het allezins met het doel van dit Blad overeenkomſtig, van hetzelve eenigzins in het breede melding te maken; vooral ook, omdat het eene menigte van dwalingen en valſche voorſtellingen onzer geſchiedenis omverrewerpt, en niet weinig bijdraagt ter bevestiging der beginſelen, welke wij in onze *Stemmen* omtrent dit voor den Nederlander zoo gewichtige vak van ſtudie ſteeds op den voorgrond hebben geplaatst. Immers de nog altoos voor de tegenſtadhouderlijke partij eenzijdig voorgedragen Geſchiedenis ſcheen te leeren, dat de Stadhouders, wat grooten ijver zij ook voor de belangen der landmacht, als op welke hun eigen vermogen en grootheid berustte, hebben aangewend, doorgaans de zeemacht geringſchatten en verwaarloosden, en dat onze ſtaat dus nimmer onder hun beſtier tot dien trap van roem en luister door het zeewezen had kunnen opklimmen, welken dezelve in een ſtadhouderloos tijdvak bereikte. Deze voorſtelling wordt door het onderhavige werk geheel onhoudbaar. »Het was toch (gelijk de Schrijver reeds in de *Opdracht aan Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden*, als *Admiraal* en *Kolonel Generaal* getuigt:) het was onder de leiding van den Eerſten WILLEM dat het zeewezen de Nederlandſche vrijheid grondvestte, en hetzelve ontving van dien Vader des Vaderlands de roemvolle Nederlandſche vlag. Door den waardigen telg van dien Vorst, den kloeken JUSTINUS VAN NASSAU werd het meermalen zegevierend aangevoerd. Aan MAURITS had het de verordeningen te danken, naar welke het gedurende bijkans twee Eeuwen beſtuurd werd. FREDERIK HENDRIK wendde alles aan wat in zijn vermogen was tot bevordering der magt en tot verhooging van den luister van het zeewezen, en hetzelve is aan zijne ſcherpzinnigheid, belangeloosheid en Vaderlandsliefde verpligt de verheffing van mannen, wier namen eervol in de Geſchiedenis ſtaan opgeteekend. De naam van JOAN MAURITS DEN AMERIKAAN doet aan meer dan eene zegepraal herdenken, en de vierdaagſche overwinning, op de kusten van Brazilië bevochten, getuigt van zijne onvermoeide pogingen voor het welzijn en den roem van het aan hem onderworpene zeewezen. Aan Prins Willem III wordt door velen de eer ontzegd, de beſchermer van het Nederlandſche zeewezen te zijn geweest; doch de Geſchiedenis zal leeren, dat het zeewezen in geen tijdperk meer inwendige krachten heeft bezeten, en dat nimmer zooveel voor den aanbouw en de verſterking van 's Lands vloten is gedaan dan onder het Stadhouderſchap van dien vermaarden Vorst. Het was onder Prinſes ANNA, dat het ſinds jaren vervallen Zeewezen begon te herleven, en met den Vijfden WILLEM vangt een nieuw tijdperk aan, hetwelk vele verbeteringen voortbragt, en dat onder gunſtiger omſtandigheden den roem van vroegere dagen had kunnen doen herrijzen."

Wij willen ons hier minder opzettelijk bij het eerſte Deel bepalen, daar wij mogen onderſtellen, dat dit, aan velen onzer Lezers niet onbekend zal zijn gebleven. Men weet dat de eerſte geregelde inrichting van het zeewezen aan de vereeniging der Nederlanden onder den ſcepter van Keizer Karel V is dank te weten. Het is er mede geſteld als met de formering der Staten-Generaal. De eerſte oorſprong klimt reeds hooger op, maar de Goddelijke Voorzienigheid ordende het eerſte, zoowel als dezen, later, zoodat zij met de vrijwording van onzen Staat zoo al niet voltooid, toch aanwezig waren. Wel mag men hare zorg bij die eener teedere moeder vergelijken, die alles ter tijd en ſtonde dat haar kind zal geboren worden, zoo ſchikt en regelt, dat het geheel gereed en in volle order is om het nieuwe lid des huisgezins overeenkomſtig alle zijne behoeften te ontvangen en te verplegen. Althans wij zouden deze voorſtelling voor eenen Staat als den onze, uit het geloof en de prediking van Gods eeuwig Evangelie geboren, verre verkiezen boven die van den geſchiedſchrijver HEEREN, die zegt, dat Nederland, als eene Pallas, ſtraks na hare geboorte uit het hoofd van den Vader der goden, aanſtonds zitting nam in der goden raad. Men ſpreekt hedendaags van wedergeboorte der volkeren; veel meer dan van die onontbeerlijke wedergeboorte van bijzondere perſonen, zonder welke de Schrift leert, dat niemand het koningrijk der hemelen kan ingaan; maar indien ergens, zoo was hier eene wedergeboorte des volks beſpeurbaar, eene wedergeboorte niet door ongeregelde vrijheidszucht, maar door de prediking van het zuiver Evangelie; eene vernieuwing door het woord Gods!

Doch wij keeren terug tot het werk van den Heer DE JONGE. Ook de oorſprong der Nederlandſche vlag, vroeger in een afzonderlijke verhandeling van den Schrijver op eene keurige en allezins bondige wijze als afkomſtig van den Stichter, onder God, van onzen Staat, betoogd, ontvangt hier weder nadere toelichting. Wij zien er (Dl. I. bl. 240) uit een Plakkaat van de Staten-Generaal ten jare 1623 en 1625, dat onze vloot *de gewoonlijcke Baniere ofte vlagge van den Heere Prinſe van Orangien, als Admirael-Generael van de Gheunieerde Nederlanden* voerde. En met het vervangen van die Prinſen- door de zoogenoemde Staten-vlag dagteekent het droevig verval van onze zeemacht en ons zeewezen in den aanvang van het ſtadhonderlooze tijdperk; ſe-

dert 1651, een verval, dat (gelijk in het begin van het tweede Deel uitmuntend wordt aangewezen) aan het hoofdeloos verblijven van den Nederlandſchen Staat vooral is toe te ſchrijven. »Het Stadhouderſchap, en met hetzelve de waardigheden van Kapitein- en Admiraal-Generaal, bleven na het overlijden van den tweeden WILLEM onvervuld, en eene groote Staatsvergadering, zamengeſteld uit Afgevaardigden van al de Nederlandſche Gewesten, werd te zamen geroepen, om over de regeling van het beſtuur van den Staat te raadplegen. Het ſtelſel der provincie Holland zegevierde in deze vergadering te eenenmale, en bij gevolg daarvan werd aan de magt der bijzondere gewesten ten koste van het gezag der Staten-Generaal eene uitgeſtrektheid gegeven, welke zij tot hiertoe nog niet bezeten hadden. Gelijk over zoo vele andere gewigtige punten, werd omtrent het hoofdbeleid van het zeewezen, dat ſedert de oprigting van het Gemeenebest, ja zelfs veel vroeger aan de waardigheid van Stadhouder en Admiraal-Generaal was verbonden geweest, in deze groote vergadering niets ſtelligs beſlist, zoodat het beſtuur van het zeewezen bij de gewigtige wijzigingen, welke aan de ſtaatkundige geſteldheid des Vaderlands in dezen tijd gegeven werden, ſchijnbaar geene verandering onderging. In wezenlijkheid ondervond het echter den invloed van deze ſtaatkundige omwenteling. Want hetzelve werd daardoor verſtoken van de beſcherming en het toezigt van den Stadhouder in zijne hoedanigheid van Admiraal-Generaal, en de vijf Admiraliteits-Collegiën werden van nu af, door het gemis van hunnen opper-gebieder als leden van een ligchaam, aan hetwelk het hoofd ontbrak (Deel II. bl. 11, 12)."

»De aanſtelling der Opperhoofden van 's Lands vloot, welke tot hiertoe door den Admiraal-Generaal met overleg der Algemeene Staten gedaan was, werd van nu af door de Provinciën aangemerkt als een regt dat aan dezelve uitſluitend toekwam, zonder dat de Algemeene Staten zich hiermede mogten bemoeijen. Alleen hunne eigene inzigten volgende, alleen raadplegende hun eigen belang, handelden de Staten der Gewesten in deze gewigtige zaak op eene eigendunkelijke wijs: benoemden tot die verhevene waardigheden de zoodanigen, welke zij daartoe geſchikt achtten, of die door aanzien of ſtaatkundige denkwijs daartoe aanbevelingswaardig ſchenen; ſchroomden niet vlootvloogden aan te ſtellen, welke nimmer de zee hadden bevaren (1), en vermeerderden het getal derzelve niet altijd naar mate der behoeften van het zeewezen, maar uit louter provincialistiſche beweegredenen. Welke gevolgen uit zulk eene handelwijs voortſproten zal de geſchiedenis leeren. (bl. 13, 14)"

Deze gevolgen worden dan ook keurig en naauwkeurig aangewezen, bij gelegenheid, en in den loop van den eerſten Engelſchen oorlog, welks beſchrijving (benevens die der krijgsbedrijven op de kusten van Portugal, in de Middellandſche Zee, en in het Noorden) den hoofdinhoud van het onderhavige deel uitmaakt. »Zoo ergens (lezen wij wederom, bl. 158, ter gelegenheid van de beoordeeling der klachten van Tromp over den verachterden ſtaat van het zeewezen, vooral in vergelijking met dat der Engelſchen;) zoo ergens, werd hier het gemis van eenen Kapitein-Generaal gevoeld, wiens betrekking van Stadhouder, gelijk de ondervinding van vroegere dagen geleerd had, hem in ſtaat ſtelde om door zijnen invloed gunſtig op de gewesten te werken. Die geſteldheid van zaken was voor het zeewezen gedurende dezen oorlog hoogst nadeelig. Zij verhinderde de Admiraliteiten de belangen van het zeewezen te bevorderen met dien ijver, welken zij daarbij wenschten te betoonen; zij noodzaakte dezelven meermalen, de uitrustingen traag voort te zetten of wel geheel te ſtaken, en belette haar voor de magazijnen de vereischte behoeften in te koopen. Aan het gemis van de noodige geldmiddelen was het toe te ſchrijven, dat de Admiraliteit van Amſterdam zich gedurende dezen oorlog gedwongen zag, al de arbeidslieden op hare werf af te danken, en de betaling der ſoldyën der geleverde houtwaren en van andere behoeften te ſchorſen; en dat de Admiraliteit van Rotterdam zich buiten ſtaat bevond aan hare ſcheeps-bevelhebbers en matrozen gedurende dertien maanden betaling te doen. Aan die omſtandigheid eindelijk was ook grootendeels toe te ſchrijven de te kleine bemanning van ſchepen en de karige wijs, waarop de vloot met kruid, ſcherp en andere benoodigdheden werd voorzien, en door welke zij nu tweemalen in het uiterſte gevaar gebragt was."

Voegt men hierbij hetgeen de Heer BOSSCHA in de onlangs uitgekomen eerſte aflevering des tweeden Deels van *Neêrlands heldendaden te land*, van dezen ſtadhouderloozen tijd aanmerkt, (bl. 9, 10) »Er was niemand die zich aan de belangen der Landmagt bijzonder liet gelegen zijn; niemand, die door pligtverband of eergevoel geroepen werd, haar aanzien te verhoogen; niemand die de ondervindingen van zoo vele jaren oorlogs, de ervaringen, ook door buitenlandſche legerhoofden in den dertigjarigen oorlog opgedaan door den invloed van zijn gezag tot betere inrigting van het Nederlandſche krijgswezen kon aanwenden; en het beſluit, ten aanzien der Militie op de groote Vergadering van 1651 genomen, was meer geſchikt om 's Lands krijgsmagt, in zoovele ongelijke afdeelingen geplaatst als er ſtemmende Provinciën waren, in hare beperkte kringen te doen rondkruipen, dan haar voor algemeen gebruik tot een krachtvol geheel op te voeren;" voegt men (zeggen wij) dit een en ander bij één, dan gevoelt men, wat er mag gehouden worden van een tijdperk, in hetwelk aristocratiſche heerschzucht en partijdige familieregering, met terugzetting van al wat zich vroeger omtrent het Vaderland had verdienſtelijk gemaakt, de handen in één ſloegen tot het nemen van maatregelen, die het Vaderland tot op een handbreed van deszelfs algeheelen ondergang hebben gebracht, den band der Unie verbroken, en de zoo noodige en wenſchelijke eendracht ter prooi gegeven aan hun ongeregelde willekeur.

(1) Dit gezegde ziet op de aanſtelling van den Heer van Obdam, »wiens onervarenheid in zeezaken voor het Vaderland meer dan eenmaal nadeelig was, en ten laatste aan hetzelve eene zware ramp berokkende. (bl. 201.)"

Wij kunnen in al de bijzonderheden der in dit Deel vermelde krijgsbedrijven ter zee niet treden; doch wij mogen niet nalaten aan te wijzen, wat heerlijke blijken ook hier voorhanden zijn van *die almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde mitsgaders alle ſchepſelen gelijk als met zijne hand nog onderhoudt en regeert;* van eene allerbijzonderst voor ons Nederland wakende en dat dierbaar Vaderland allerkennelijkst beſchermende Voorzienigheid. Vooral vinden wij hiervan een bewijs in den vermaarden driedaagſchen zeeſlag van Portland, op het einde van den derden dag, »wanneer na omtrent een uur" gelijk Tromp aan de Staten-Generaal ſchreef, »de viand t' onſer groote geluck »is afgeweecken; want wij, in een half uyre langer te »vechten, alle het ſcherp ſouden hebben verſchoten, dat »wij noch overich hadden, en apparent moeten in han»den van den viand vallen, oock vervolgens onſe vloote »totaliter hebben ſyn geſlaegen." (bl. 94). Wel mocht dan onze Geſchiedſchrijver eenige bladzijden verder (bl. 101), met eenen ouden ſchrijver, dezen ſlag noemen »een won»derwerk des Heeren, die den moed, de harten en han»den der Nederlanders geſterkt heeft." Hoe gaarne hadden wij gezien, dat onze hedendaagſche Geleerde, ook bij andere gelegenheden, zelfs zonder zoo bepaald door eenen ouden ſchrijver tot die uitdrukking gebracht te worden, de hooge, heerlijke en aanbiddelijke hand van den God onzer Vaderen had aangewezen en geëerd! Doch wij moeten tot ons leedwezen erkennen, dat deze *Geſchiedenis* daarin bij die van *Nederlands heldendaden te land*, met welke zij in keurige en treffende behandeling anders vele punten van overeenkomst heeft, merkelijk achter ſtaat. Het komt ons overigens voor, dat deze twee werken onder de belangrijkſte, meest beduidende, en beste voortbrengſelen, die de ſtudie der vaderlandſche Geſchiedenis in de laatſte jaren heeft opgeleverd, een allereerſten rang bekleeden.

GEMATIGDHEID EN VOOROORDEEL.

Gematigdheid in het voorſtellen van gevoelens, of zelfs in het bloote verhaal van gebeurtenisſen, is eene eigenſchap waarin althands de dagbladen, over het geheel genomen, de eer onzer eeuw weinig ophouden. Onder dezulken intusſchen, die door zekere bezadigdheid van uitdrukking het uiterlijk van onpartijdigheid tamelijk wel weten te bewaren, behooren zeker onze aloude Hollandſche, hoe ook vaak gemoderniſeerde Couranten, en onder dezen wederom zeer bepaaldelijk de bekende door velerlei nuttigheid zich onderſcheidende *Oprechte Haarlemſche.* Offchoon hare toegedaanheid aan de heerſchende vrij- en blijzinnige richting onzer eeuw voor niemand twijfelachtig kan zijn, maakt evenwel over het geheel dat gevoelen zich aldaar tegenover deszelfs beſtrijders of overdrijvers niet dan met zekere bedaard- en deftigheid in de keus der uitdrukkingen openbaar. En zoo worden hetzij ultramontaanſche, hetzij revolutionaire, het zij tusſchen die beide inliggende gevoelens, waar het te pas komt, zelden op rechtſtreeks beleedigende wijze, al is het dan ook zoms niet zonder ſcherpheid, gewraakt. De eenige gevoelens, die volſtrekt buiten deze wet der Nederlandſche beſcheidenheid ſchijnen geplaatst te worden, zijn degenen, die men onder de benaming van *pietistisch*, *methodistisch*, en wat des meer zij, begrijpt, ſchoon het vaak de leer van Luther en Calvyn, de belijdenis onzer Hervormde Kerken, de waarheden van Gods eeuwigblijvend Woord zijn, die men onder dien naam als *dweepachtig* veroordeelt. Voor hetgeen hiertoe behoort, of daar ſlechts naar gelijkt, heeft onze verdraagzame eeuw geene verdraagzaamheid, hebben onze bezadigde nieuwsbladen geene onpartijdigheid over. Ten voorbeelde dezer opmerking worde in dit blad niet ongepast geacht de aanhaling van het volgende artikel uit de Haarlemſche Courant van Donderdag den 23sten Julij: »Uit Darm»ſtadt meldt men dat aan de grenzen een vreemdeling »zijnde een Engelschman gearresteerd is, die in gezel»ſchap van twee vrouwen, in een fraai rijtuig het »Groot-Hertogdom doorreizende, zich vermaakt had met »het verſpreiden van vlugſchriften, die hij bij het pas»ſeeren van eene ſtad of een dorp in menigte op ſtraat »wierp. Men heeft echter bevonden, dat die geſchrif»ten van geen ſtaatkundigen, maar van een zoogenaam»den pietistiſchen aart waren, en daarop den dweeper »zijn reis laten voortzetten." Niet licht zal men deze het zij overgenomene het zij oorſpronkelijke voorſtelling van een zeer eenvoudig voorval aan een niet zoo zeer ſcherpe als veeleer grove partijdigheid onſchuldig achten. Een (naar alle waarſchijnlijkheid Godvreezende) Engelschman, die naar de ijverige, ſchoon dan ook bij ons op het vaste land vreemd voorkomende manier, van zijnen landaart, geene gelegenheid, hoe vluchtig ook, wil laten voorbij gaan, zonder zijne medezondaren aan het woord des Allerhoogſten te herinneren, doorreist een land, dat eene dergelijke herinnering niet weinig ſchijnt te behoeven, en gebruikt daartoe een allezins onſchuldig, dikwerf niet ongezegend gebleken middel, om onder zijne natuurgenooten eene kennis te verſpreiden, boven alle andere voor tijd en eeuwigheid noodig. Immers dit is het, wat in de taal van den Redacteur van het artikel door *zoogenaamde piëtistiſche vlugſchriften* mag onderſteld worden bedoeld te zijn; terwijl voorts de welmeenende reiziger op eene weinig edele wijze wordt voorgeſteld als zich *in gezelſchap van twee vrouwen* (echtgenoote en dochter of zuster misschien!) met het uitſtrooijen dier ſchriftjes VERMAKENDE! Het zij ons geoorloofd op te merken, dat *dweepers* zich dan toch eigenlijk van zulk werk gewoonlijk geen plaiſiertochtje maken. Hoe het zij, in allen gevalle kan aan het plaatſen van zoodanig een artikel, als het aangehaalde, wel geen andere bedoeling, dan voor het minst die eener lichtzinnige ſpotternij toegeſchreven worden. Wij hoopten, dat in ons Vaderland deze dingen nog onder de algemeen geëerbiedigde behoorden! Wilde men politieke dagbladen tot het aanprijzen of gispen van Godsdienſtige gevoelens bezigen, dan geeft naar onze overtuiging, menig Nederlander, die zijne voorvaderlijke Christelijke nationaliteit ten gevalle van allerlei vreemde lichtzinnigheid en onreinheid verloochent, vrij wat meer ſtof

tot verachting, dan de handelwijze van dezen Brit, die al zij het dan ook op wat ongewone wijze, zijne Godsdienst, ook buiten den omtrek van huisgezin en vaderland, in alle gevallen niet verloochent. Wij althans achten de genen gelukkig die naar vermogen en gelegenheid, in de hoogstgewichtige zaak van Godsdienst en eeuwigheid *aan alle wateren* trachten *te zaaijen*, hunnen God en Heiland *tijdig en ontijdig* te belijden en te verkondigen, en wat er ook een ijdele en in het booze liggende wereld van zegge, *de verſmaadheid van Christus meerderen rijkdom achten, dan alle* HARE *ſchatten, en liever kwalijk gehandeld wenſchen te worden met het volk Gods, dan voor eenen tijd de genieting der zonde te hebben!*

HET UITZICHT DER KERK.

(Naar het Engelsch.)

»Wanneer de Kerk dat voorwerp voor oogen zal hebben, naar hetwelke zich haar levendig verlangen en vlijtige opmerking uitſtrekken moet, dan zal het blijken hoe zich juist in dat voorwerp als in een middelpunt vereenigen alle de lijnen van de prophetiſche openbaringen. Ééne groote gebeurtenis toch is er van welke, van den beginne der tijden af, *heerlijke dingen gezegd zijn*; en deze is *de toekomst des Heeren.* De Heilige Geest, wiens ampt het is *de toekomende dingen te verkondigen* (Joh. XVI. v. 13.), zal eens in den ſchoot der kerk die zaden van prophecy doen rijpen, die nu als verſtikt zijn onder de zwaarte van een bloot verſtandelijk Christendom. De leeraren der Gemeenten zullen dan weder bekrachtigd worden met het vermogen om te wijzen op *de heerlijkheid der laatſte dagen*, en die aan te toonen in alle de voor- en zinnebeelden en prophecyen van den voortijd. Zij zullen dan de kerk wakker maken om te gedenken de dingen die te voren voorzegd zijn door onzes Heeren en Zaligmakers Apostelen en Propheten, en acht te geven op dat *prophetiſche woord dat zeer vast is, als op een licht ſchijnende in een duistere plaats, tot dat de dag aanlichte, en de morgenſter opga in onze herten* (2 Pet. I. v. 19). Men zie de zeven Brieven van Jeſus Christus aan de gemeenten van Klein Azië! zijn zij niet alle gegrond op de groote gebeurtenisſen, die verwacht moeten worden op de aarde? Daar is geen enkele belofte in die Brieven, die haar middelpunt niet heeft op die aarde. De wederkomst van onzen Heere, waarvan de Apostelen een zoo onophoudelijk gebruik maken in hunne ſchriften, is ſteeds eene komst tot deze aarde, een gebeurtenis voor deze aarde, de grootſte gebeurtenis in de geſchiedenis onzer aarde, en het begin van al hare gelukzaligheid.

»Ja, het is dat groote geloofspunt van 's Heeren heerlijke wederkomst, als de gezegendſte gebeurtenis in onze wereldgeſchiedenis, dat eerst het prophetisch ampt van Christus, en het prophetisch karakter van Zijn woord zal brengen uit die vergetelheid en veronachtzaming, waartoe het gekomen is door de dwaling, dat die toekomst niet behoort tot de volle ontwikkeling van de verlosſing met betrekking ook tot eene aarde, wier vernietiging toch zeker geen gebeurtenis kon zijn behoorende tot de blijde hoop der heiligen.

»Laat ons tot des te klaarder bewijs van het hooge gewicht van deze geloofs-verwachting, nog verder doen opmerken, dat de drie groote ampten in welke de hoog heerlijke Perſoon van den Verlosſer in de Schrift verkondigd is, als onze groote Propheet, eenige Hoogepriester, en eeuwige Koning, juist overeenſtemmen met de drie onderſcheidene werkingen der verlosſing op en in de geloovigen; de eerſte nanelijk tot vernieuwing van zijn verſtand, de tweede tot bevrijding van zijn geweten, de derde tot herſtelling van zijn macht en heerſchappij beide naar ziel en lichaam over al het ſchepſel.

»Tot de eerſte behoort noodwendig het herſtel van die kennis, die in den mensch naar Gods beeld zoo wel de toekomst als het voorleden ten voorwerp heeft. Het ampt van den Heere Christus als Propheet ſluit in zich dat geheele woord van God, hetwelk de Heilige Geest maakt in ons binnenſte tot in kennis en wijsheid en waarheid. Van dat heilige woord nu is 's menſchen natuurlijk verſtand afkeerig, met wat voorzichtigheid en zelfs toegefelijkheid voor zijn fijnſten ſmaak, dat woord hem ook voorgeſteld worde. 's Menſchen hoog- en zelfheid doet hem datgene alleen als uitnemend hoog achten, waarin hij zelf meent een meester te zijn; en dus zoekt zich zijn verſtand, met verwerping van het eenig wezenlijke en eeuwig waarachtige voedſel, uit hetgeen hem hier en daar een gevallene natuur in en buiten zijn eigen beſtaan oplevert. Van daar dat juist het redevermogen, in zijn toeſtand van verval, de vruchtbaarſte moeder van allerlei ongeloof werd; het ſtelt zich zelven in plaats van Christus als Leeraar en Propheet aan.

»Hoe nu! als ik zegge, dat Christus in de kerk niet meer als *Propheet* geëerbiedigd wordt, beweer ik dan, dat Zijn Woord niet meer dan immer verſpreid, geprezen gelezen wordt? Neen! en toch Christus wordt als Propheet niet geëerbiedigd; zoolang het prophetisch karakter van Zijn Woord niet wordt onderſcheiden en gekend. Van de eerſte belofte aan in het Paradijs tot op het laatſte gezicht op Patmos, is alles dat gezegd, dat gedaan, dat vertoond wordt, één éénige regelmatige opvolging en ontwikkeling van prophetiſche geſchiedenis, telkens het vroeger voorzegde vervullende, en iets dat nog vervuld worden moet, voorhoudende. Het is het bewijs dezer waarheid in alle hare verſcheidenheid en rijkdom, waarin de ware prediking of profeteering beſtaat: dat Christus in ieder zinnebeeld, in ieder perſoon, in ieder inzetting van Gods Kerk ten grond ligt; dat het getuigenis van Hem de geest der prophecy is; en dat het des Heiligen Geestes ampt is, alle dingen *uit het zijne te nemen*, om die te toonen, ook in de toekomst, aan onze ziel en aan ons verſtand."

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.